

**DOKUMENTY
KOMITETU
OBRONY
ROBOTNIKÓW**

**KOMITETU
SAMOOBRONY
SPOŁECZNEJ
„KOR”**

**DOKUMENTY
KOMITETU
OBRONY
ROBOTNIKÓW**

**KOMITETU
SAMOOBRONY
SPOŁECZNEJ
„KOR”**

wstęp i opracowanie
Andrzej Jastrzębski

 **"AN
EKS"**

Wydawnictwo Naukowe PWN - Wydawnictwo „Aneks”
Warszawa - Londyn 1994

[Kup książkę](#)

Projekt obwoluty, okładki, wyklejki i stron tytułowych
MARYNA WIŚNIEWSKA

Korektorki
EWA DĄBROWSKA, HANNA JANCZEWSKA, TERESA KUŁAKOWSKA

Tytuł dotowany przez
Komitet Badań Naukowych
oraz
Fundację im. Stefana Batorego

Copyright © by Wydawnictwo Naukowe PWN Sp. z o.o.
Warszawa 1994

ISBN 83-01-11201-8

[Kup książkę](#)

SPIS RZECZY

Wstęp (<i>Andrzej Jastrzębski</i>)	19
Członkowie Komitetu Obrony Robotników i Komitetu Samoobrony Społecznej „KOR”	27
Część pierwsza. Komunikaty i dokumenty	29
Apel do społeczeństwa i władz PRL* — Warszawa, [23] września 1976 r.	30
Komunikat nr 1 — Warszawa, 29 września 1976 r.	31
Zakres pomocy udzielanej robotnikom Ursusa i Radomia	32
Represje za obecność na jawnych procesach sądowych	33
Rozprawa rewizyjna w Sądzie Najwyższym	34
Nowy członek Komitetu Obrony Robotników	34
Apel	34
Adresy i telefony członków Komitetu Obrony Robotników	34
[List* do:] Ob. Doc. dr hab. med. Ryszard Brzozowski, Prezes Zarządu Głównego PCK — Warszawa, 3 października 1976 r.	35
[List* do:] Sekretarz Generalny Rady Naczelnej Polskiego Komitetu Pomocy Społecznej — Warszawa, 3 października 1976 r.	35
[List* do:] Ob. dr Waldemar Winkiel, Prezes Zarządu Głównego Towarzystwa Przyjaciół Dzieci — Warszawa, 3 października 1976 r.	35
[List* do:] Ob. Prof. dr hab. med. Marian Śliwiński, Minister Zdrowia i Opieki Społecznej — Warszawa, 8 października 1976 r.	36
[List* do:] Ob. dr Tadeusz Rudolf, Minister Pracy, Płacy i Spraw Socjalnych — Warszawa, 8 października 1976 r.	36
Komunikat nr 2 — Warszawa, 10 października 1976 r.	36
Zakres pomocy udzielanej robotnikom Ursusa i Radomia	37
Ostatnio do akcji pomocy „włączyły się” władze bezpieczeństwa	38
Represje w związku z akcją pomocy robotnikom	38
Represje za udział w jawnych rozprawach sądowych	39
Lista funkcjonariuszy organów ścigania i pracowników sądu szczególnie aktywnych w związku z represjami przeciwko robotnikom po wydarzeniach 25 czerwca 1976	39
Korespondencja KOR-u	40
Sprostowanie	40
Apel	40
Adresy i telefony [15] członków KOR-u	40

Komunikat nr 3 — Warszawa, 30 października 1976 r.	41
Dane zbiorcze o przebywających w aresztach i więzieniach	41
Zakres pomocy udzielanej robotnikom Ursusa i Radomia	41
Fałszerstwa i kłamstwa	43
Represje w związku z akcją pomocy robotnikom i działania urzędowe przeciw Komitetowi	43
Zastraszanie osób uczestniczących w jawnych procesach sądowych	44
Lista funkcjonariuszy organów ścigania i pracowników szczególnie aktywnych w związku z represjami przeciwko robotnikom (cd.)	45
Korespondencja KOR-u	45
Nowi członkowie Komitetu	45
Apel	45
Adresy i telefony członków KOR-u	46
Z ostatniej chwili	47
Oświadczenie* — Warszawa, 4 listopada 1976 r.	47
Oświadczenie* — Warszawa, 5 listopada 1976 r.	49
Apel do społeczeństwa i władz PRL* — Warszawa, listopad 1976 r.	49
Do Sejmu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej* — Warszawa, 15 listopada 1976 r.	50
Komunikat nr 4 — Warszawa, 22 listopada 1976 r.	53
Dane zbiorcze o przebywających w aresztach i więzieniach	53
Procesy radomskie	53
Dane o represjach poza Radomiem i Ursusem	54
Zakres pomocy udzielanej robotnikom Ursusa, Radomia i Łodzi	56
Represje w związku z akcją pomocy robotnikom i działania urzędowe prze- ciwko KOR-owi	57
Fałszerstwa	57
Lista osób szczególnie aktywnych w związku z represjami przeciwko robotni- kom (cd.)	58
Oświadczenia KOR-u	58
Cele KOR-u	58
Sprostowanie	58
Nowi członkowie KOR-u	59
Apel	59
Apel do społeczeństwa* — Warszawa, 29 listopada 1976 r.	59
Komunikat nr 5 — Warszawa, 22 grudnia 1976 r.	60
Procesy radomskie	60
Procesy ursuskie	61
Dane o represjach poza Radomiem i Ursusem	62
Zakres pomocy udzielanej robotnikom Ursusa, Radomia, Łodzi i Płocka	63
Zasady udzielania pomocy za pośrednictwem KOR-u	64
Represje w związku z akcją pomocy robotnikom i działania urzędowe prze- ciwko KOR-owi	65

Falszerstwa	65
Lista osób szczególnie aktywnych w stosowaniu represji przeciwko robotnikom (cd.)	66
Sprawa powołania komisji poselskiej	66
Apel	66
Adresy i telefony [20] członków KOR-u	66
Oświadczenie* — Warszawa, 31 grudnia 1976 r.	67
Oświadczenie* — Warszawa, 3 stycznia 1977 r.	67
List otwarty do Sejmu PRL* — Warszawa, 7 stycznia 1977 r.	68
[List* do:] Minister Spraw Zagranicznych Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, Ob. Emil Wojtaszek — Warszawa, 15 stycznia 1977 r.	70
Komunikat nr 6 — Warszawa, 15 stycznia 1977 r.	71
Procesy ursuskie	71
Procesy radomskie	72
Zakres pomocy w Ursusie, Radomiu, Łodzi i Płocku	73
Represje w związku z akcją pomocy i działania urzędowe przeciwko KOR-owi	74
Przygotowania do czerwcowej podwyżki cen	74
Falszerstwa	75
Lista osób szczególnie aktywnych w stosowaniu represji przeciwko robotnikom (cd.)	76
Oświadczenia i korespondencja KOR-u	76
Sprawa powołania komisji poselskiej	77
Nowi członkowie KOR-u	77
Cele KOR-u	78
Apel	78
Adresy i telefony [23] członków KOR-u	78
Oświadczenie* — Warszawa, 19 stycznia 1977 r.	78
Oświadczenie* — Warszawa, 31 stycznia 1977 r.	79
Komunikat nr 7 — Warszawa, 11 lutego 1977 r.	79
Oświadczenie KOR-u z dnia 5 lutego 1977 r.	80
Realizacja uchwały Rady Państwa z dnia 3 lutego 1977 r.	82
Dane zbiorcze o skazanych przez sądy i kolegia	82
Zakres pomocy udzielanej przez KOR	83
Lista osób szczególnie aktywnych w stosowaniu represji przeciwko robotnikom (cd.)	85
Represje w związku z akcją pomocy i działania urzędowe przeciwko KOR-owi	86
Falszerstwa	86
Korespondencja i oświadczenia KOR-u	87
Sprawa powołania specjalnej komisji poselskiej	88

Apel	88
Adresy i telefony [23] członków KOR-u	88
Komunikat nr 8 — Warszawa, 22 marca 1977 r.	88
Cele KOR-u	88
Realizacja uchwały Rady Państwa z dnia 3 lutego 1977 r.	89
Represje władz i zakres pomocy udzielanej przez KOR	90
Lista osób szczególnie aktywnych w stosowaniu represji przeciwko robotnikom (cd.)	93
Represje w związku z akcją pomocy i działania urzędowe przeciwko KOR-owi	93
Korespondencja i oświadczenia KOR-u	95
Sprawa powołania specjalnej komisji poselskiej	95
Apel	96
Adresy i telefony [23] członków KOR-u	96
Oświadczenie * — Warszawa, 29 marca 1977 r.	96
Oświadczenie * — Warszawa, 5 kwietnia 1977 r.	97
Komunikat nr 9 — Warszawa, 29 kwietnia 1977 r.	99
Cele KOR-u	99
Realizacja uchwały Rady Państwa z dnia 3 lutego 1977 r.	99
Represje władz i zakres pomocy udzielanej przez KOR	100
Lista osób szczególnie aktywnych w stosowaniu represji wobec robotników (cd.)	103
Represje w związku z akcją pomocy i działania urzędowe przeciwko KOR-owi	103
Fałszerstwa	104
Korespondencja i oświadczenia KOR-u	105
Sprawa powołania specjalnej komisji poselskiej	106
Nowy członek KOR-u	107
Apel	107
Adresy i telefony [24] członków KOR-u	107
Oświadczenie * — Warszawa, 16 maja 1977 r.	107
Komunikat nr 10 — Warszawa, 27 maja 1977 r.	107
Dwa oświadczenia KOR-u	108
Obchody żałobne środowisk studenckich po śmierci studenta S. Pyjasa i związane z nimi represje	111
Sankcje prokuratorskie dla członków i współpracowników KOR-u	114
Kolejne oświadczenie KOR-u	115
Początek kampanii oszczerstw towarzyszących represjom	116
Komunikat Prokuratury Wojewódzkiej w Krakowie	116
Pierwsze odgłosy opinii publicznej w Polsce i na świecie na temat wydarzeń i represji mających miejsce w naszym kraju po śmierci S. Pyjasa	117
Z ostatniej chwili	118
Apel	118
Adresy i telefony członków KOR-u	118

Oświadczenie (Do uczestników Konferencji Belgradzkiej)* — Warszawa, 5 czerwca 1977 r.	119
[Telegram* do:] Marianello Agostino, Confederazione Generale del Lavoro — Warszawa, 15 czerwca 1977 r.	120
Oświadczenie* — Warszawa, 25 czerwca 1977 r.	120
Komunikat nr 11 — Warszawa, 30 czerwca 1977 r.	126
Cele KOR-u	126
Represje władz i zakres pomocy udzielanej przez KOR	126
Informacja o działalności Biura Interwencyjnego	133
Zmiana środka zapobiegawczego wobec J. J. Lipskiego	133
Lista szczególnie gorliwych autorów kalumnii i fałszerstw rzucanych w prasie krajowej na członków i współpracowników KOR-u	133
Korespondencja i oświadczenia KOR-u	134
Listy do władz i Sejmu PRL w sprawie represji przeciw członkom i współpracownikom KOR-u	135
Sprawa powołania specjalnej komisji poselskiej	137
Sprostowania i uwagi	138
Apel	138
Oświadczenie* — Warszawa, 5 lipca 1977 r.	138
Komunikat nr 12 — Warszawa, 23 lipca 1977 r.	141
Cele KOR-u	141
Represje władz i zakres pomocy udzielanej przez KOR	141
Represje w związku z akcją pomocy i działania urzędowe przeciwko KOR-owi	144
Korespondencja i oświadczenia KOR-u	147
„Czarna lista” publicystów szkalujących członków KOR-u i jego współpracowników	149
Zmiany w składzie KOR-u	149
Apel	149
Z ostatniej chwili	150
Adresy i telefony [25] członków KOR-u	150
Oświadczenie* — Warszawa, 25 lipca 1977 r.	150
[List* do zagranicznych sygnatariuszy protestu przeciw więzieniu robotników oraz członków i współpracowników KOR-u z podziękowaniem za interwencję] — Warszawa, sierpień 1977 r.	151
[List* do:] Prokurator Generalny PRL, Ob. Lucjan Czubiński — Warszawa, 24 sierpnia 1977 r.	152
[List* do:] Minister Oświaty i Wychowania, Ob. Jerzy Kuberski — Warszawa, 31 sierpnia 1977 r.	160
Komunikat nr 13 — Warszawa, 31 sierpnia 1977 r.	161
Po amnestii	161
Zakres pomocy udzielanej przez KOR	162

Strajk w pabianickiej fabryce żarówek „Połam”	163
List robotników z Grudziądza do Edwarda Gierka	163
Biłgoraj	164
Represje i działania urzędowe przeciwko KOR-owi	164
Korespondencja i oświadczenia KOR-u	166
„Czarna lista” publicystów szkalujących członków KOR-u i jego współpracowników	167
Cele KOR-u	167
Apel	169
Adresy i telefony [25] członków KOR-u	169
Uchwała * — Warszawa, 29 września 1977 r.	169
 Komunikat nr 14 — Warszawa, 30 września 1977 r.	171
Zakres pomocy udzielanej przez KOR	171
Represje w związku z akcją pomocy	171
Po amnestii	173
Częstochowa	174
Informacja o działalności Biura Interwencyjnego	175
Oświadczenie KOR-u	175
„Czarna lista” publicystów szkalujących członków KOR-u i jego współpracowników	176
Sprostowanie	176
Oświadczenie trójki obywatelskiej w sprawie rocznej działalności KOR-u	177
Cele KOR-u	178
Apel	179
Adresy i telefony [23] członków KOR-u	179
 Komunikat nr 15 — Warszawa, 31 października 1977 r.	179
Cele KSS „KOR”	179
Fundusz Samoobrony Społecznej	180
Ze spraw Biura Interwencyjnego	180
Represje	184
Oświadczenia i korespondencja Komitetu Samoobrony Społecznej „KOR”	186
„Czarna lista” publicystów	188
Nowi członkowie Komitetu Samoobrony Społecznej „KOR”	189
Adresy i telefony [31] członków KSS „KOR”	189
Nowe inicjatywy społeczne	189
Apel	190
 Komunikat nr 16 — Warszawa, listopad-grudzień 1977 r.	191
Cele KSS „KOR”	191
Ze spraw Biura Interwencyjnego	191
Represje	193
Oświadczenia i korespondencja KSS „KOR”	195
Lista depozytariuszy dokumentu GUKPPiW	203
Adresy i telefony [31] członków KSS „KOR”	207
Nowe inicjatywy społeczne	207

Z ostatniej chwili	208
Apel	209
Komunikat nr 17 — Warszawa, 23 stycznia 1978 r.	209
Cele KSS „KOR”	209
Ze spraw Biura Interwencyjnego	209
Represje	212
Rocznica wydarzeń na Wybrzeżu	214
Z działalności SKS-u w Krakowie	215
Międzynarodowa Wystawa Sztuki Nowoczesnej w Wenecji	216
Oświadczenia i korespondencja KSS „KOR”	216
Adresy i telefony [31] członków KSS „KOR”	221
Nowe inicjatywy społeczne	221
Z ostatniej chwili	223
Apel	225
[Komunikat] — [Warszawa, 7 marca 1978 r.]	225
Komunikat nr 18 — Warszawa, 7 marca 1978 r.	226
Cele KSS „KOR”	226
Represje	226
Oświadczenia i korespondencja KSS „KOR”	230
Dalszy ciąg listy depozytariuszy dokumentu GUKPPiW	236
Adresy i telefony [31] członków KSS „KOR”	237
Apel	237
[List*:] Do Amnesty International — Warszawa, 10 marca 1978 r.	238
Komunikat nr 19 — Warszawa, 24 kwietnia 1978 r.	238
Cele KSS „KOR”	239
Oświadczenia i korespondencja KSS „KOR”	239
Represje	245
Dalszy ciąg listy depozytariuszy dokumentu GUKPPiW	250
Adresy i telefony [31] członków KSS „KOR”	251
Apel	251
Komunikat nr 20 — Warszawa, 30 maja 1978 r.	251
Cele KSS „KOR”	251
Oświadczenia i korespondencja KSS „KOR”	251
Nowy członek KSS „KOR”	259
Proces w sprawie zabójstwa Brożyny	259
Represje (nie wymienione w <i>Oświadczeniach i korespondencji KSS «KOR»</i>) ...	259
Adresy i telefony [32] członków KSS „KOR”	262
Apel	262
Z ostatniej chwili	263
[List**:] Do Księdza Kardynała Prymasa Polski Stefana Wyszyńskiego — Warszawa, 15 czerwca 1978 r.	263

Komunikat nr 21 — Warszawa, 31 lipca 1978 r.	263
Cele KSS „KOR”	264
Oświadczenia i korespondencja KSS „KOR”	264
Wyrok w sprawie zabójstwa Brożyny	273
Represje (nie wymienione w <i>Oświadczeniach i korespondencji KSS «KOR»</i>) ...	274
Adresy i telefony [31] członków KSS „KOR”	279
Apel	279
Komunikat nr 22 — Warszawa, 11 września 1978 r.	279
Cele KSS „KOR”	279
Oświadczenia i korespondencja KSS „KOR”	279
Represje (nie wymienione w <i>Oświadczeniach i korespondencji KSS «KOR»</i>) ...	285
Informacja Karty 77	288
Adresy i telefony [31] członków KSS „KOR”	291
Apel	291
[List **:] Do Komitetu Centralnego Szwedzkiej Partii Socjaldemokratycznej — Warszawa, 9 października 1978 r.	291
Komunikat nr 23 — Warszawa, 16 października 1978 r.	292
Cele KSS „KOR”	292
Oświadczenia i korespondencja KSS „KOR”	292
Nowi członkowie KSS „KOR”	303
Represje (nie wymienione w <i>Oświadczeniach i korespondencji KSS «KOR»</i>) ...	303
Rozliczenie Rady Funduszu Samoobrony Społecznej KSS „KOR” za okres 20 września 1977 r. - 20 września 1978 r.	306
Z ostatniej chwili	307
Adresy i telefony [33] członków KSS „KOR”	308
Apel	308
Komunikat nr 24 — Warszawa, 12 listopada 1978 r.	308
Cele KSS „KOR”	308
Oświadczenia i korespondencja KSS „KOR”	308
Represje (nie wymienione w <i>Oświadczeniach i korespondencji KSS «KOR»</i>) ...	319
Adresy i telefony [33] członków KSS „KOR”	322
Apel	322
Komunikat nr 25 — Warszawa, 18 grudnia 1978 r.	322
Cele KSS „KOR”	323
Oświadczenia i korespondencja KSS „KOR”	323
Represje (nie wymienione w <i>Oświadczeniach i korespondencji KSS «KOR»</i>) ...	336
Adresy i telefony [33] członków KSS „KOR”	339
Komunikat Rady Funduszu Samoobrony KSS „KOR”	339
Z ostatniej chwili	340
Apel	340
Komunikat nr 26/27 — Warszawa, grudzień 1978 r. - styczeń 1979 r.	340
Cele KSS „KOR”	341

Oświadczenia i korespondencja KSS „KOR”	341
Represje (nie wymienione w <i>Oświadczeniach i korespondencji KSS «KOR»</i>) ...	347
Falszerstwo	350
Sprostowanie	350
Podziękowanie	351
Adresy i telefony [33] członków KSS „KOR”	351
Apel	351
 Komunikat nr 28 — Warszawa, 16 marca 1979 r.	 351
Cele KSS „KOR”	351
Proces Kazimierza Świtonina	351
Oświadczenia i korespondencja KSS „KOR”	353
Represje (nie wymienione w <i>Oświadczeniach i korespondencji KSS «KOR»</i>) ...	363
Z ostatniej chwili	367
Falszerstwa	368
Adresy i telefony [33] członków KSS „KOR”	368
Apel	369
 Komunikat nr 29 — Warszawa, 30 kwietnia 1979 r.	 369
Cele KSS „KOR”	369
Oświadczenia i korespondencja KSS „KOR”	369
Represje (nie wymienione w <i>Oświadczeniach i korespondencji KSS «KOR»</i>) ...	372
Ponadto	380
Z ostatniej chwili	381
Adresy i telefony [33] członków KSS „KOR”	382
Apel	382
 Komunikat nr 30 — Warszawa, 12 czerwca 1979 r.	 382
Cele KSS „KOR”	382
Oświadczenia i korespondencja KSS „KOR”	382
Represje (nie wymienione w <i>Oświadczeniach i korespondencji KSS «KOR»</i>) ...	404
Uzupełnienie listy represji policyjnych po uszkodzeniu pomnika Lenina w Nowej Hucie	408
Falszerstwo	408
Adresy i telefony [33] członków KSS „KOR”	408
Apel	408
 Komunikat nr 31/32 — Warszawa, 1 września 1979 r.	 408
Cele KSS „KOR”	409
Oświadczenia i korespondencja KSS „KOR”	409
Represje (nie wymienione w <i>Oświadczeniach i korespondencji KSS «KOR»</i>) ...	423
Nowe inicjatywy społeczne	429
Informacje Karty 77, czerwiec - lipiec 1979 r.	430
[List do:] Jerzy Andrzejewski — [Warszawa, sierpień 1979 r.]	431
Adresy i telefony [32] członków KSS „KOR”	431
Apel	431

Komunikat nr 33 — Warszawa, 16 października 1979 r.	432
Cele KSS „KOR”	432
Oświadczenia i korespondencja KSS „KOR”	432
Represje (nie wymienione w <i>Oświadczeniach i korespondencji KSS «KOR»</i>) ...	437
Adresy i telefony [32] członków KSS „KOR”	440
Apel	440
Komunikat nr 34 — Warszawa, 30 listopada 1979 r.	440
Oświadczenia i korespondencja KSS „KOR”	441
Represje (nie wymienione w <i>Oświadczeniach i korespondencji KSS «KOR»</i>) ...	448
Ponadto	451
Adresy i telefony [32] członków KSS „KOR”	458
Apel	458
Komunikat — Warszawa, 7 grudnia 1979 r.	458
Komunikat nr 35 — Warszawa, 31 grudnia 1979 r.	459
Oświadczenia i korespondencja KSS „KOR”	459
Represje (nie wymienione w <i>Oświadczeniach i korespondencji KSS «KOR»</i>) ...	465
Ponadto	471
Adresy i telefony [32] członków KSS „KOR”	473
Apel	473
Komunikat nr 36 — Warszawa, 31 stycznia 1980 r.	473
Oświadczenia i korespondencja KSS „KOR”	474
Represje (nie wymienione w <i>Oświadczeniach i korespondencji KSS «KOR»</i>) ...	478
Adresy i telefony [32] członków KSS „KOR”	483
Apel	483
Komunikat nr 37 — Warszawa, 29 lutego 1980 r.	483
Oświadczenia i korespondencja KSS „KOR”	484
Represje (nie wymienione w <i>Oświadczeniach i korespondencji KSS «KOR»</i>) ...	490
Adresy i telefony [32] członków KSS „KOR”	497
Apel	497
Komunikat nr 38 — Warszawa, 31 marca 1980 r.	497
Oświadczenia i korespondencja KSS „KOR”	497
Sprawa Edmunda Zadrożyńskiego	501
Represje (nie wymienione w <i>Oświadczeniach i korespondencji KSS «KOR»</i>) ...	501
Adresy i telefony [32] członków KSS „KOR”	511
Apel	511
Komunikat nr 39 — Warszawa, 30 kwietnia 1980 r.	511
Oświadczenia i korespondencja KSS „KOR”	511
Nowy członek KSS „KOR”	517
Represje (nie wymienione w <i>Oświadczeniach i korespondencji KSS «KOR»</i>) ...	518
Adresy i telefony [33] członków KSS „KOR”	524
Apel	524

Komunikat nr 40 — Warszawa, 31 maja 1980 r.	525
Oświadczenia i korespondencja KSS „KOR”	525
Represje (nie wymienione w <i>Oświadczeniach i korespondencji KSS «KOR»</i>) ...	530
Adresy i telefony [33] członków KSS „KOR”	534
Apel	534
Komunikat nr 41 — Warszawa, 28 czerwca 1980 r.	534
Oświadczenia i korespondencja KSS „KOR”	534
Represje (nie wymienione w <i>Oświadczeniach i korespondencji KSS «KOR»</i>) ...	543
Adresy i telefony [33] członków KSS „KOR”	547
Apel	547
Komunikat nr 42 — Warszawa, 31 lipca 1980 r.	547
Oświadczenia KSS „KOR”	547
Strajki	551
Adresy i telefony [33] członków KSS „KOR”	558
Apel	558
Komunikat nr 43 — Warszawa, 1 września 1980 r.	558
Oświadczenia i korespondencja KSS „KOR”	558
Represje (nie wymienione w <i>Oświadczeniach i korespondencji KSS «KOR»</i>) ...	568
Represje (w dniach od 18 do 31 sierpnia nie wymienione lub przedstawione nieściśle w <i>Oświadczeniach i korespondencji KSS «KOR»</i>)	570
Apel Rady Funduszu KSS „KOR” — Warszawa, 8 sierpnia 1980 r.	574
Sprawozdanie Biura Interwencyjnego KSS „KOR” — Warszawa, lipiec 1980 r.	575
Adresy i telefony [32] członków KSS „KOR”	582
Apel	582
Komunikat nr 44 — Warszawa, 30 września 1980 r.	582
Oświadczenia i korespondencja KSS „KOR”	583
Represje (nie wymienione w <i>Oświadczeniach i korespondencji KSS «KOR»</i>) ...	587
Informacja	588
Adresy i telefony [32] członków KSS „KOR”	589
Apel	589
Komunikat nr 45 — Warszawa, 31 października 1980 r.	589
Oświadczenia i korespondencja KSS „KOR”	589
Informacja	591
Represje (nie wymienione w <i>Oświadczeniach i korespondencji KSS «KOR»</i>) ...	592
Adresy i telefony [32] członków KSS „KOR”	593
Apel	593
Komunikat nr 46 — Warszawa, 30 listopada 1980 r.	593
Oświadczenia i korespondencja KSS „KOR”	593
Represje (nie wymienione w <i>Oświadczeniach i korespondencji KSS «KOR»</i>) ...	601
Adresy i telefony [32] członków KSS „KOR”	602
Apel	602

Komunikat nr 47 — Warszawa, 31 grudnia 1980 r.	603
Oświadczenia i korespondencja KSS „KOR”	603
Represje	603
Adresy i telefony [32] członków KSS „KOR”	604
Apel	604
 Komunikat nr 48 (ostatni) — Warszawa, 23 września 1981 r.	605
Oświadczenia i korespondencja KSS „KOR”	605
Sprawozdanie Rady Funduszu Samoobrony Społecznej „KOR” za okres 16 wrześ- nia 1979 r. - 31 marca 1981 r.	613
Komunikat	614
Informacja	614
Komitet Samoobrony Społecznej „KOR”	614
 Adresy i telefony członków Komitetu Obrony Robotników i Komitetu Samoobrony Społecznej „KOR”	616
 Część druga. Broszury	619
... w imieniu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej [Część pierwsza] — Warszawa, kwiecień 1977 r.	620
 ... w imieniu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej. Część druga — Warszawa, czerwiec 1977 r.	637
 Wypadki czerwcowe i działalność Komitetu Obrony Robotników — Warszawa, maj 1977 r.	659
Wypadki czerwcowe	660
Zakres represji	662
Działalność Komitetu Obrony Robotników	666
 Dokumenty bezprawia opracowane przez Komitet Samoobrony Społecznej „KOR” — Warszawa, 7 kwietnia 1978 r.	676
Oświadczenie — Warszawa, 7 kwietnia 1978 r.	677
 Biała księga Kazimierza Świtonía — Warszawa, po 8 stycznia 1979 r.	703
Oświadczenie — Warszawa, 8 stycznia 1979 r.	704
 Sprawa Jana Kozłowskiego — Warszawa, po 16 stycznia 1979 r.	713
Wstęp — Warszawa, 4 stycznia 1979 r.	714
Jan Kozłowski [do:] Polskie Towarzystwo Psychiatryczne. List otwarty — Warszawa, 1 stycznia 1979 r.	715
Opinia sądowo-psychiatryczna (odpis)	717
Oświadczenie — Warszawa, 10 września 1978 r.	719
Dalsze informacje na temat sprawy Jana Kozłowskiego	720

Dodatek	723
Wacław Zawadzki [Nekrolog]	724
Adam Szczypiorski [Nekrolog]	724
[List prof. Edwarda Lipińskiego:] Do Sekretarza Generalnego Francuskiej Partii Komunistycznej G. Marchaisa, Do Sekretarza Generalnego Włoskiej Partii Komunistycznej E. Berlinguera, Do Sekretarza Generalnego Hiszpańskiej Partii Komunistycznej S. Carrilla — [Warszawa], 8 czerwca 1977 r.	726
Spis dokumentów Komitetu Obrony Robotników i Komitetu Samoobrony Społecznej „KOR”	728
Indeks osób	749

WSTĘP

KOR o sobie – to cel niniejszej publikacji. Umożliwi ona zainteresowanym bezstronne poznanie, czym był Komitet Obrony Robotników, dlaczego powstał, jak działał, dlaczego przekształcił się w Komitet Samoobrony Społecznej „KOR”, do czego zmierzał, o co walczył, i dlaczego się rozwiązał.

Autor opracowania był w tym szczególnym położeniu, że dane mu było niemal od początku działalności Komitetu, bo już w październiku 1976 r., być – pozostając na uboczu – w ścisłym kontakcie z osobami mu najbliższymi, które zaangażowały się w pracę Komitetu. Jedna z nich prawie natychmiast włączyła się w działalność KOR-u, w parę miesięcy później stała się jego członkiem, a po utworzeniu Komisji Redakcyjnej Komitetu pełniła w niej funkcję nieformalnego sekretarza. Druga, kolega i przyjaciel, współpracownik Komitetu, niemal z miejsca zobowiązała niżej podpisanego do zbierania dokumentów i aktywnie wspomagala go w tej robocie. Dzięki właśnie im obojgu można było już na początku gromadzić rozproszone materiały i na bieżąco otrzymywać publikowane teksty. Na prośbę członka Komisji Redakcyjnej autorowi opracowania dane było również przez dłuższy czas przepisywać wiele tekstów i dzięki tym okolicznościom udało się zgromadzić i ocalić przed rewizjami prawie wszystko, co Komitet ogłaszał.

Trzeba zaznaczyć, że nie od razu towarzyszyła nam myśl, iż te dokumenty zostaną kiedyś opublikowane w postaci książki. Nie mieliśmy takiego zamiaru, już choćby z tego względu, że w czasie intensywnych, czasochłonnych prac, narastających wokół zagrożeń i napięć oraz niepewności co do dalszych losów Komitetu nikt z nas takiej możliwości nie brał pod uwagę. Jedynym wówczas naszym zamiarem, który zarysowywał się stopniowo, było porządkowanie narastającego się materiału dokumentalnego i uzupełnianie braków, co nie przebiegało bez trudności i nie zawsze skutecznych starań, a nawet nie obyło się bez – na szczęście stosunkowo rzadkich – strat. Tak uporządkowanym materiałem można było służyć Komitetowi, a przede wszystkim jego Komisji Redakcyjnej. W tym właśnie celu już w 1977 r. został sporządzony pierwszy spis dokumentów, układanych chronologicznie i opatrywanych na doraźny użytek krótkimi informacjami, czego dany dokument dotyczył.

Ten niejako wspomnieniowy *passus* ma na celu „uwiarygodnienie” niżej podpisanego jako człowieka, który świadomie, nie bez poczucia ryzyka, podjął się opracowania i przygotowania do druku pełnego zbioru dokumentów Komitetu. Było to zadanie trudne i odpowiedzialne. Przede wszystkim chodziło o autentyczność materiału, czemu autor opracowania starał się sprostać na miarę swych możliwości i warunków, w jakich przyszło mu pracować, zresztą nie bez efektywnej pomocy kolegów.

Podstawowym, niejako wyjściowym, zadaniem tej pracy było ściśle ustalenie, co jest dokumentem Komitetu, a co nim nie jest. Za dokumenty ściśle korowskie uznano teksty firmowane przez Komitet. Każdy tego rodzaju dokument z reguły był opatrywany wersalikowym podpisem: „Komitet Obrony Robotników” lub „Komitet Samoobrony Społecznej «KOR»”, umieszczanym nad tekstem. Tak sam podpis widniał pod tekstem z jego prawej strony. Stało się to zwyczajem przyjętym dla wszystkich komunikatów. Podpisy

otwierające i zamykające tekst określają jego autora, którym w wypadku dokumentów KOR-u był cały Komitet¹.

Nieco inaczej przedstawiała się sprawa takich dokumentów, które nie były komunikatami i nie zostały w nich umieszczone. Są to przede wszystkim pierwsze apele, oświadczenia, niektóre listy, osobno przekazywane do publicznej wiadomości. Tego rodzaju dokumenty – poza otwierającym i zamykającym tekst podpisem Komitetu – zawierały umieszczone na końcu (w porządku alfabetycznym) imiona i nazwiska wszystkich aktualnych członków Komitetu. Listy – oprócz podpisu otwierającego – zaopatrzone były w podpis zamykający w postaci: „W imieniu Komitetu Obrony Robotników” lub „W imieniu Komitetu Samoobrony Społecznej «KOR»”, rzadko: „Za Komitet...”, po czym następował podpis upoważnionego przez Komitet jednego z jego członków lub podpisy kilku z nich.

Dokonany tu opis stanu dokumentów dotyczy pierwszego okresu działalności Komitetu, do chwili, gdy KOR przekształcił się w KSS „KOR”, tj. do 29 września 1977 r., czyli do Komunikatu nr 14 z 30 września 1977 r. włącznie. Komunikat nr 15, z 30 października 1977 r., i pozostałe komunikaty (do ostatniego, nr 48) zaczęły konsekwentnie zamieszczać wszystkie ogłaszane i nadal osobno również publikowane dokumenty w dziale *Oświadczenia i korespondencja KSS «KOR»*. Stanowiło to *novum* w stosunku do poprzednich komunikatów, które – poza wyjątkami – osobnych tekstów Komitetu nie zamieszczały, lecz sygnalizowały je tylko w omówieniach bądź cytowały ich fragmenty.

Za dokument Komitetu uznaje się oczywiście również taki, który został zredagowany wspólnie z inną niezależną „instytucją”, jak redakcja „Robotnika”, komitet redakcyjny „Biuletynu Informacyjnego”, Komisja Helsińska w Polsce, Karta 77, Komitet Obrony niesprawiedliwie prześladowanych w Czechosłowacji, moskiewskie grupy opozycyjne, Niezależna Oficyna Wydawnicza NOW-a. Dokumentami Komitetu są także umieszczone w komunikatach teksty poszczególnych instytucji powołanych przez KSS „KOR”, takich jak Rada Funduszu Samoobrony Społecznej KSS „KOR” czy Biuro Interwencyjne KSS „KOR”. Apel Rady Funduszu – stanowiący fragment *Apelu* komunikatu – publikowany był regularnie w „Biuletynie Informacyjnym”, zwykle na ostatniej stronie.

Wśród dokumentów znajdują się też broszury firmowane przez KOR i KSS „KOR” – z wyjątkiem dwóch: *Z księgi zapisów GUKPPiW i Stan szpitalnictwa*. Obie broszury, wydane przez Komitet i nawet z jego oświadczeniami w charakterze wstępów, prezentują materiał opracowany poza Komitetem. W pierwszym wypadku chodzi o instrukcje z *Książki zapisów i zaleceń GUKPPiW*, znane zresztą z wydań NOW-iej w kraju i „Aneksu” w Londynie², w drugim zaś – o raport o stanie szpitalnictwa w PRL opracowany przez grupę specjalistów. Obie broszury, choć nie są zamieszczone w niniejszym zbiorze, figurują w *Spisie dokumentów* (poz. 66 i 183), gdyż zostały wydane pod firmą Komitetu.

W *Spisie dokumentów* została odnotowana (poz. 298) książka pt. *Raport madrycki. O przestrzeganiu praw człowieka i obywatela w PRL*. Opracowała ją powołana przez KSS „KOR”

¹ Pojawiały się niejednokrotnie tzw. fałszywki, które pod nazwą Komitetu lub z podpisami jego członków przemycaly treści całkowicie sprzeczne czy niezgodne z intencjami Komitetu.

² Tomasz Strzyżewski, były cenzor GUKPPiW, dokonał wyboru fragmentów z *Książki zapisów i zaleceń*, opracowanej przez tę instytucję na użytek wewnętrzny. Swemu wyborowi nadał tytuł: *Z «Książki zapisów i zaleceń» GUKPPiW*, który w komunikatach Komitetu miał odmienną postać: *Z książki zapisów i zaleceń GUKPPiW*. Z kolei przygotowana przez KOR broszura, wydana przez NOW-ą w grudniu 1977 r., została opatrzona tytułem: *Z księgi zapisów GUKPPiW*. W kwietniu 1981 r. NOW-a opublikowała *Czarną księgę cenzury PRL* stanowiącą przedruk fragmentu opracowanej przez Strzyżewskiego publikacji pt. *Czarna księga cenzury PRL*, która ukazała się w Londynie nakładem Wydawnictwa „Aneks”. Tom pierwszy został opublikowany w 1977 r., tom drugi w – 1978 r.

(zob. oświadczenie z 17 stycznia 1980 r. i oświadczenie z 17 listopada 1980 r., s. 474 i 600) Komisja Helsińska w Polsce przy udziale członków i współpracowników KSS „KOR”, przede wszystkim jego Biura Interwencyjnego. Zawiera ona obszerną dokumentację naruszeń prawa i praworządności w PRL opartą na czteroletnich wówczas doświadczeniach KOR-u. *Raport madrycki* jest więc integralną częścią dokumentów Komitetu.

Do zbioru włączono także podpisane przez KSS „KOR” nekrologi: Wacław Zawadzki i Adam Szczypiorski.

Może budzić zastrzeżenie, czy autor opracowania słusznie postąpił, zamieszczając list otwarty prof. Edwarda Lipińskiego do sekretarzy czołowych partii komunistycznych na Zachodzie. List ten nie był sygnowany przez KOR i dlatego nie znalazł się w *Spisie dokumentów*. Jednakże ów list, napisany za wiedzą KOR-u, niesie w sobie ważką treść, którą znajdujemy w ówczesnych apelach czy oświadczeniach firmowanych przez Komitet. Z tych zatem względów list ten zamieszczamy w *Dodatku*. Nie wszystkie dokumenty sygnowane przez Komitet weszły w skład niniejszego zbioru. Mimo różnych i natarciwych zabiegów niżej podpisanego nie udało się odnaleźć ośmiu dokumentów. Oto ich lista sporządzona na podstawie informacji „zakodowanych” w materiałach Komitetu:

1. List przewodni Antoniego Pajdaka z dnia 16 listopada 1976 r. przestany na ręce marszałka Sejmu (*Spis dokumentów* poz. 12);
2. [Telegram do:] Przewodniczący Rady Państwa, Henryk Jabłoński (poz. 31);
3. [List do norweskiej centrali związków zawodowych] (poz. 48);
4. List do Kongresu Polonii Amerykańskiej (poz. 67);
5. List do Jerzego Baffi, ministra sprawiedliwości (poz. 71);
6. Telegram do organizatorów Międzynarodowej Wystawy Sztuki Nowoczesnej [Biennale] w Wenecji (poz. 72);
7. List do Przewodniczącego Rady Państwa PRL (poz. 133);
8. List do Amnesty International (poz. 278).

Zaginione dokumenty nie stanowią na szczęście istotnej, znaczącej luki.

Autorowi opracowania wiadomo, że Komitet zwracał się kilkakrotnie (dwa-trzy razy) do Prymasa Polski, kard. Stefana Wyszyńskiego, w listach, których nie ogłaszał. Dziś publikujemy – po raz pierwszy – jeden z nich, noszący datę 15 czerwca 1978 r.

Wszystkie dokumenty Komitetu – z wyjątkiem czterech, o czym za chwilę – były publikowane w formie maszynopisu, później przede wszystkim w formie powielaczowej, i przekazywane osobom zainteresowanym, w tym dziennikarzom zagranicznych agencji prasowych, akredytowanych w Polsce. Jedynie listy do księdza prymasa i, jak się wydaje, list do Komitetu Centralnego Szwedzkiej Partii Socjaldemokratycznej oraz Komunikat nr 47 i Komunikat nr 48 nie były nigdzie publikowane. Na fali posierpniowych wydarzeń przestały wychodzić „Biuletyn Informacyjny” i „Głos”, w których regularnie ukazywały się komunikaty. Niżej podpisany miał udział w przygotowaniu do publikacji dwu ostatnich komunikatów i teraz ogłasza je po raz pierwszy.

W przygotowywaniu, redagowaniu i autoryzowaniu tekstów brali udział członkowie Komitetu – ludzie różnych generacji, mający różne korzenie ideologiczne i światopoglądowe. Pluralizm postaw i poglądów i zarazem etos integrujący ludzi o różnych rodowodach wyznaczały treść i formę dokumentów Komitetu.

W okresie działalności KOR-u, od jesieni 1976 r. do jesieni 1977 r., oświadczenia pisał kto mógł, pisała je jedna osoba lub parę osób. Następnie rozdzielano pomiędzy siebie obowiązek uzyskania zgody pozostałych członków KOR-u na ogłoszenie tekstu. Przekazywano sobie wzajemnie poprawki i dopiero po ich uwzględnieniu tekst się ukazywał. W tym okresie funkcję „redaktora” komunikatów pełnił Antoni Macierewicz.

29 września 1977 r., po uchwale o przekształceniu KOR-u w KSS „KOR”, powołano Komisję Redakcyjną w składzie: Ludwik Cohn, Jan Kielanowski, Anka Kowalska, Jacek Kuroń, Edward Lipiński, Jan Józef Lipski, Antoni Macierewicz, Adam Michnik, Piotr Naimski, Józef Rybicki, Aniela Steinsbergowa, Adam Szczypiorski i Wacław Zawadzki.

W grudniu 1979 r. na plenarnym zebraniu członków KSS „KOR” powołano rozszerzoną Komisję Redakcyjną, do której weszli: Ludwik Cohn, Jerzy Ficowski, Jan Kielanowski, Anka Kowalska, Jacek Kuroń, Edward Lipiński, Adam Michnik, Halina Mikołajska, Zbigniew Romaszewski, Józef Rybicki, Aniela Steinsbergowa, Maria Wosiek i Henryk Wujec. „Wydaje się najbliższa prawdy wersja, według której 7 grudnia [1979 r.] wybrano [do Komisji Redakcyjnej] Ludwika Cohna, Jerzego Ficowskiego (który jednak wkrótce wycofał się z udziału w pracach Komisji), Jana Kielanowskiego, Ankę Kowalską, Jacka Kuronia, Edwarda Lipińskiego, Adama Michnika, Anielę Steinsbergową” – pisał Jan Józef Lipski w swej książce *KOR*¹.

Plenarne zebrania członków KSS „KOR” odbywały się raz w miesiącu, w pierwszy piątek (w późniejszym czasie – w pierwszy poniedziałek). Terminy i miejsce zebrań – zazwyczaj mieszkanie prof. Lipińskiego – były jawne. Na tych zebraniach omawiano sytuację, zgłaszało propozycje akcji i oświadczeń, wnioski, m.in. kandydatury na nowych członków. Przez głosowanie podejmowano decyzje, które – przyjęte większością głosów – obowiązywały wszystkich członków KSS „KOR”. W okresach wzmożonych represji, zatrzymań, gdy zebrania uniemożliwiała milicja, obowiązywała uchwała, że ewentualne konieczne decyzje podejmuje siedmiu członków, konsultujących się następnie (przez kurendę) z trzema dalszymi.

Zebrania Komisji Redakcyjnej były otwarte dla wszystkich członków Komitetu. Działania Komisji opierały się na ściśle określonych przez Komitet dyrektywach: 1) prawo do wydawania oświadczeń interwencyjnych; 2) jednomyślność (sprzeciw jednej osoby powodował przeniesienie sprawy na zebranie KSS „KOR”); 3) wykonywanie zleceń (przygotowywanie apeli, oświadczeń, raportu itp., których treść wykraczała poza interwencję) Komitetu po przedyskutowaniu tego dokumentu, czasem po przedstawieniu propozycji na zebraniach plenarnych KSS „KOR”; 4) prawo wydawania komunikatów.

Podstawą edycji dokumentów są:

1. Oryginalne maszynopisy, rzadko ich odręczne odpisy, oraz pierwsze lub drugie egzemplarze następujących numerów komunikatów: 1-20, 22, 24, 28-30, 36-41, 43-48.

2. Teksty komunikatów powielone w „Biuletynie Informacyjnym”, których maszynopisy zaginęły, tzn. komunikaty nr 21, 23, 25-27, 31-35, 42. Od numeru 34 komunikaty KSS „KOR” ukazywały się również nakładem „Głosu”. Były one publikowane jako odrębne, samodzielne zsydki.

Autor opracowania nie dysponował oryginałem oświadczenia KOR-u z 4 listopada 1976 r. oraz oryginałem broszury *Wypadki czerwcowe i działalność Komitetu Obrony Robotników*. Posłużył się więc przedrukiem tych tekstów. W pierwszym wypadku z „Kultury” (1976 nr 12[351], Paryż), w drugim – z broszury opublikowanej nakładem Wydawnictwa „Aneks” (Londyn 1977).

Pojedyncze dokumenty – zarówno apele, oświadczenia, listy itd., jak i komunikaty – były przepisywane na maszynie, na ogół na zwykłym maszynowym papierze (formatu 21 × 29,5 cm), gęsto zapisanym, z wąskim, jednocentymetrowym marginesem. Zwłaszcza komunikaty niemal zawsze miały na stronie, bez interlinii, około 62 wierszy i zawierały

¹ Niezależna Oficyna Wydawnicza, Warszawa 1983, s. 254.

dość często poprawki i uzupełnienia wpisywane odręcznie na marginesie lub między wierszami przez odpowiedzialnego za zgodność z oryginałem członka Komisji Redakcyjnej.

Zależnie od maszyny do pisania udawało się wkręcić jednorazowo na wałek od 11 do 13 kartek papieru. Pierwsza kartka była twarda, resztę stanowiły przebitki. W ten sposób przygotowywano na zapas i przechowywano pewną liczbę egzemplarzy dokumentów, które Komisja Redakcyjna wydawała już po opublikowaniu komunikatu i które miały być zamieszczone w następnym. Przepisany w kilku egzemplarzach komunikat z identycznym tekstem przekazywano do druku „Biuletynowi Informacyjnemu”, a później także redakcji „Głosu”. Trzeci egzemplarz niżej podpisany przechowywał w archiwum, resztą dysponowała Komisja Redakcyjna Komitetu.

Zdarzało się, że tuż przed rozpoczęciem druku (po przyjęciu przez Komisję ostatecznej wersji komunikatu) nadchodziły dodatkowe informacje o represjach, nie odnotowane w zredagowanym już komunikacie. Wówczas konieczne uzupełnienia wносił do działu *Represje* członek Komisji, pełniący nieformalnie funkcję sekretarza. Stąd brały się różnice między maszynopisową wersją *Represji* a ich wersją powielaczową w komunikatach opublikowanych. W niniejszej edycji naturalnie przyjęto za podstawę *Represje* w wersji powielaczowej i zasadę tę rozciągnięto na wszystkie komunikaty. „Biuletyn”, a później i „Głos”, komunikaty drukował starannie. Zdarzały się błędy, a nawet opuszczenia fragmentów czy całych akapitów, były to jednak przypadki nieczęste, nietrudne do skorygowania w trakcie czytania.

Komunikat, oficjalny organ KOR-u i KSS „KOR”, ukazywał się nieregularnie, lecz był mniej więcej miesięcznikiem.

W 1976 r., od 23 września, ukazało się 5 numerów komunikatu (nr 1-5), w 1977 r. – 11 numerów (nr 6-16), 1978 r. – 9 numerów (nr 17-25), w 1979 r. – 10 numerów (nr 26/27-35), w 1980 r. – 11 numerów (nr 36-46). Nie ukazały się, gotowe do druku, 2 numery: przedostatni (nr 47), z 1980 r., i ostatni (nr 48), z 1981 r.

Dokumenty, a przede wszystkim komunikaty, redagowano „na gorąco”, każdy z osobna. Zebrane razem musiały ujawnić niejednorodność układu, zróżnicowanie stylu, nie mówiąc już o zamierzonych powtórzeniach. W każdym komunikacie zamieszczano niemal regularnie te same działy, najczęściej z identycznym tekstem (takie jak *Cele Komitetu*, *Apel* czy *Adresy i telefony członków Komitetu*), podpisy członków Komitetu pod dokumentami itp.

Poszczególne działy komunikatu zachowano w nie zmienionym porządku. Oryginalnym tytułom nadano jednak jednolity charakter graficzny (w oryginale bywało różnie: raz tytuł spacjaowano, innym razem nie, raz był on podkreślony, raz nie).

W występującym w komunikatach od numeru 1 do numeru 14 tytule *Podajemy adresy i telefony członków Komitetu* pominięto wyraz „podajemy”, który w numerach od 15 do 48, a więc w większości, nie występuje. Stosując tę samą zasadę, pominięto w pierwszej dziesiątce komunikatów numerację działów. Wszystkie inne tytuły-nagłówki, takie jak *Z ostatniej chwili*, *Sprostowanie*, *Ogółem*, *Ponadto*, również ujednolicono. Ujednolicono także, głównie w dziale *Represje*, zapis nazw miejscowości. Zgodnie z oryginałem zachowano ich mianownikową formę, zastąpioną później formą miejscownikową.

We wszystkich dokumentach zapis miejsca i czasu ukazania się dokumentu został ujednolicony.

W kwestii powtórzeń autor opracowania przyjął następującą zasadę: jeśli w kolejnych komunikatach pod tytułem działu (np. *Cele KOR-u*, *Apel*) występuje identyczny tekst, w nawiasach kwadratowych zamieszczono informację, w którym numerze komunikatu tekst ten został po raz pierwszy opublikowany w całości. Jeśli był on częściowo zmieniony, to po

zacytowanej zmienionej części umieszczono początkowe wyrazy fragmentu nie zmienionego – z trzema kropkami i z ujętą w nawiasy kwadratowe informacją odsyłającą do dalszego ciągu. Uwaga ta odnosi się przede wszystkim do zdania, od którego zaczyna się niemal każdy komunikat: „Wszelkie informacje...” (później: „Wszelkie wiadomości...”), do oświadczeń lub ich fragmentów cytowanych np. w broszurach i *vice versa*. Także do zachowanego tytułu działu *Adresy i telefony członków Komitetu*, pod którym – po podaniu w nim w nawiasach kwadratowych aktualnej liczby członków Komitetu – umieszczono informację: [zob. *Adresy i telefony...*]. W zlokalizowanym na końcu *Części pierwszej* spisie członków Komitetu podano ich zmieniające się adresy i telefony oraz numery komunikatów, które podpisali.

Analogicznie postąpiono z podpisami członków Komitetu figurującymi pod oświadczeniami po podpisie Komitetu zamykającym tekst dokumentu. Zarówno podpis Komitetu, jak i podpisy jego członków zastąpiono informacją w nawiasach kwadratowych, ilu członków podpisało ten dokument. Aby stwierdzić, którzy z nich byli sygnatariuszami dokumentu, wystarczy, jeśli zna się datę dokumentu, odszukać nazwiska na liście *Członków Komitetu Obrony Robotników i Komitetu Samoobrony Społecznej «KOR»*, gdzie podano także okres ich uczestnictwa w Komitecie.

Wszystkie informacje ujęte w nawiasy kwadratowe pochodzą od autora opracowania.

Dokumenty Komitetu jako całość wykazują różnice formalno-treściowe. Z tego względu zostały podzielone na dwie części. *Część pierwsza* obejmuje komunikaty oraz nie publikowane w nich dokumenty: oświadczenia, apele, listy (zostały one oznaczone gwiazdką; dokumenty w ogóle nie publikowane oznaczono dwiema gwiazdkami). *Część druga* obejmuje broszury. Zarówno w pierwszej, jak i w drugiej części honorowano zasadę chronologiczną. Przeszeregowano jedynie trzy pierwsze broszury. Dwie broszury noszące identyczny tytuł zestawiono razem. Pierwszej z nich nadano podtytuł: [*Część pierwsza*], którego w oryginale nie było, ale który jest odpowiednikiem *Części drugiej*, podanej w podstawie.

Kwestią szczególnie ważną było ustalenie poprawnego zapisu imion i nazwisk osób występujących w dokumentach. W oryginalnym zapisie pojawiło się wiele błędów, wynikających przeważnie z tego, że informacje te były podawane przez telefon. Nierzadko zdarzało się, że ta sama osoba występowała aż pod trzema różnie brzmiącymi imionami czy nazwiskami. Dołożono wiele starań, aby sprostować te błędy. Postarano się także, by w *Indeksie osób* pojawiły się właściwie imiona, nie zapisane w dokumentach.

Autor opracowania starał się również, by nazwy organizacji i instytucji miały w dokumentach jednolity zapis – z wyjątkiem takich przypadków, gdy jakaś nazwa, np. tworzącego się komitetu związkowego, była jeszcze niestabilna (chodzi tu zwłaszcza o „założycielski Komitet Niezależnych Związków Zawodowych Katowic”).

Ustalono konsekwentnie skróty typu: k.k. (*Kodeks karny*), k.k.w. (*Kodeks karny wykonawczy*), k.p. (*Kodeks pracy*), k.p.a. (*Kodeks postępowania administracyjnego*), k.p.c. (*Kodeks postępowania cywilnego*), k.p.k. (*Kodeks postępowania karnego*), k.p.w. (*Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia*), k.w. (*Kodeks wykroczeń*). Nie naruszono natomiast skrótów urzędowych występujących w sygnaturach akt sądowych, takich jak DS, Ds, Dś (dochodzeniowo-śledczy), KR (karno-rejonowy), KZ (karno-zażaleniowe).

Spis dokumentów Komitetu został spisany chronologicznie i ponumerowany. Po dacie dziennej każdego dokumentu podano jego nazwę (tytuł). W wypadku zaś braku takiej nazwy – ujęty w nawiasy kwadratowe tytuł odpowiadający charakterowi i treści pozycji. Po tytule, nieraz rozwiniętym, następuje myślnik, po którym podano krótkie informacje o treści dokumentu. Przy opisie dokumentów zaginionych podano, że dany dokument nie został odnaleziony. *Spis* obejmuje 317 pozycji: 142 oświadczenia, 67 listów (w tym 8 do Prokura-

tora Generalnego PRL), 48 komunikatów, 31 telegramów, 11 apeli (w większości do Sejmu i sejmowej Komisji Spraw Wewnętrznych i Wymiaru Sprawiedliwości), 8 broszur i 10 innych dokumentów (nekrologi, „małe” komunikaty, raporty, wnioski, uchwała). Pism wysyłanych do ministra sprawiedliwości, ministra zdrowia i opieki społecznej, do prokuratora generalnego, do Sejmu i jego komisji jest 33. Najczęstszym adresatem zagranicznym pism wysyłanych przez Komitet była Amnesty International.

Niżej podpisany pragnie wyrazić swą wdzięczność członkom Komitetu za rozumną odwagę i determinację w sprawie nadrzędnej, jaką jest dobro i godność człowieka, społeczeństwa, narodu i państwa, najbliższym za pomoc w pracy nad niniejszą publikacją, osobom, które ofiarnie przepisywały dokumentację, tym, którzy stworzyli mu warunki pracy i użyły swych mieszkań, wreszcie wydawnictwu, które podjęło się tej edycji.

Edward Krassowski

Warszawa, 1984 r.

* *

Z przyczyn niezależnych od autora opracowania *Dokumenty Komitetu Obrony Robotników i Komitetu Samoobrony Społecznej «KOR»* ukazują się dopiero teraz. Praca nad nimi trwała około trzech lat (1982-1984). Maszynopis całości został zmikrofilmowany i w 1985 r. – zgodnie z nieformalną umową między państwem Niną i Eugeniuszem Smolarami a niżej podpisanym – przesłany do londyńskiego Wydawnictwa „Aneks”. Ostatecznie książka ukazuje się nakładem Wydawnictwa Naukowego PWN i „Aneksu”.

Dziś mogę ujawnić nazwiska uczestniczących w tej pracy osób: członkini KOR-u i KSS „KOR”, Anki Kowalskiej, pełniącej funkcję sekretarza Komisji Redakcyjnej Komitetu, oraz współpracowników KOR-u i KSS „KOR”: Janusza Przewłockiego i moje własne. Zebrane tu i opracowane materiały przepisywały na maszynie Zofia Czyńska i Maria Trybicka.

Pracę podjęto z konieczności w warunkach konspiracyjnych. Powstawała więc w różnych mieszkaniach, najczęściej u Janusza Przewłockiego i Jana Żaka.

Pseudonim „Edward Krassowski” zastępuje dziś własnym nazwiskiem.

Andrzej Jastrzębski

Warszawa, 2 kwietnia 1992 r.